

Tourettes syndrom

– innsikt, muligheter og meningsfull hverdag

30. november til 1. desember 2015

Clarion Hotel & Congress Oslo Airport

- Den Norske legeforening, Spesialistutdanningen for ped. psyk. rådgivere og Norsk Psykologforening har godkjent konferansen som spesialisering og spesialistenes etterutdanning. For mer informasjon se side 2.

NevSom

Tourettes syndrom

– innsikt, muligheter og meningsfull hverdag

Målet med konferansen:

Å spre kunnskap om Tourettes syndrom og komorbide tilstander der både helsespørsmål og hverdagen i barnehage og skole står i sentrum. Et slikt tverrfaglig fokus på TS er nokså unikt. Konferansen er et tilbud til fagpersoner som kommer i kontakt med barn og unge og deres pårørende på de ulike arenaene. Et fokus under konferansen er hvordan barn og unge selv kan medvirke i utredning og tilrettelegging.

Målgruppe:

Leger, psykologer, sykepleiere, spesialpedagoger, pedagoger, sosionomer, vernepleiere og barnevernspedagoger. Dette er en konferanse for ansatte i BUP, DPS, sykehus, PPT, Skole, barnehager og barnevern. Studenter innen medisin, psykologi, pedagogikk/spesialpedagogikk, lærerutdanning, og barnevern er også velkommen til å melde seg på konferansen.

NevSom (Nasjonalt kompetansesenter for nevroutviklingsforstyrrelser og hypersomnier) og Statped sørøst har den glede å invitere deg og dine kollegaer til en to dagers fagkonferanse. Med dette samarbeidsprosjektet håper vi å etablere et fast møtested for fagpersoner, forskere og andre interesserte som kan inspirere til fagutvikling, forskning og god klinisk praksis til beste for mennesker med Tourettes syndrom (TS) og komorbide tilstander. Håpet vårt er at samarbeidet og konferanser av denne typen kan bli en tradisjon.

Den Norske legeforening har gitt følgende godkjenninger:

Psykiatri: godkjennes med 13 timer som valgfritt kurs for leger i spesialisering og spesialistenes etterutdanning

Barne- og ungdomspsykiatri: godkjennes med 13 timer som valgfritt kurs for leger i spesialisering og spesialistenes etterutdanning

Barnesykefag: godkjennes med 13 timer som valgfritt kurs for leger i spesialisering og spesialistenes etterutdanning

Nevrologi: godkjennes med 9 timer som valgfritt kurs for leger i spesialisering og spesialistenes etterutdanning

Allmennmedisin: godkjennes med 12 timer som valgfritt kurs for leger i videre- og etterutdanning

Spesialistutdanningen for ped. psyk. rådgivere har godkjent konferansen både som fritt valgt spesialistkurs og som vedlikeholdsaktivitet for spesialistutdanningen.

Norsk Psykologforening har godkjent konferansen som ett 10-timers vedlikeholds kurs.

PROGRAM

mandag 30. november

9.00 – 9.30	Registrering enkel servering (frukt, kaffe, te)
9.30 – 9.45	Velkommen ved Britta Nilsson, leder ved NevSom, og Jo Fiske, regiondirektør Statped sørøst
09.45 – 10.30	Innledning og bakgrunn for konferansen, TS presenteres ved Knut Bronder NevSom og Aud Mork Bredesen, Statped sørøst, fagavdeling for sammensatte lærevansker
10.30 – 10.45	Pause
10.45 – 12.00	Bredspektret utredning av Tourettes Syndrom med hovedvekt på kartleggings-instrumentet 5-15 (FTF) ved Nevropsykolog PhD Geir Øgrim, BUP Østfold
12.00 – 13.00	Lunsj
13.00 – 13.45	Elev med Tourettes Syndrom. Tourettes Syndrom er enkelt, men samtidig så komplisert. Hvorfor? Hvilke faktorer ved Tourettes Syndrom påvirker sosiale sammenhenger og skoleprestasjoner? Ved Gidske Kvilhaug, Statped sørøst fagavdeling for sammensatte lærevansker
13.45 – 14.00	Pause
14.00 – 15.00	Medisinering ved Tourettes Syndrom, ved Ebba Wannag, barnelege
15.00 – 15.15	Pause
15.15 – 16.15	TS/OCD-grenseoverganger. Behandling av OCD og Torettes syndrom i Norge ved førsteamanuensis, psykologspesialist Bjarne Hansen UIB/Helse Bergen
16.00 – 19.00	Fritid
19.00	Middag med underholdning

PROGRAM

tirsdag 1. desember

08.30 – 12.00	Pc programmet «Tic helper» og CBIT: Comprehensive Behavioral Intervention for Tics. Ved Professor Douglas Woods
12.00 – 13.00	Lunsj
13.00 – 13.45	Hva forstår vi når vi sier at TS er arvelig? Litt om genetikk ved TS og andre nevroutviklingssykdommer. Ved Kristin A Bakke, NevSom
13.45 – 14.00	Pause
14.00 – 14.45	Hvordan kan Tourettes Syndrom arte seg på skolen? Hvilke utfordringer møter lærere i undervisningssituasjonen? Hvordan kan skolen tilrettelegge for et emosjonelt trygt læringsmiljø der eleven selv medvirker? Ved Gidske Kvilhaug Statped sørøst
14.45 – 15.00	Pause
15.00 – 15.45	ESSENCE med fokus på Tourettes Syndrom. Ved Bjørn Kadesjø, Sahlgrenska universitetssykehus Göteborg
15.45 – 16.00	Avslutning, evaluering, avreise

Forandringer i programmet kan forekomme.

Presentasjon av foreleserne:

Geir Øgrim, PhD, er nevropsykolog og deltaker i den nordiske gruppen for kartleggingsinstrumentet FTF/5-15. Han arbeider i nevroteamet ved den fylkesdekkende poliklinikk en ved BUP Østfold. Han har i mange år hatt konsulenttilknytning til NK (nå NevSom). Han leder fagrådet i ADHD Norge. Forskningsmessig har han fokus på EEG baserte mål som supplerende diagnostikk ved ADHD og andre nevropsykiatriske tilstander.

Douglas Woods, Professor i psykologi. Han har en PhD i klinisk psykologi fra Western Michigan University (1999). Han er i dag professor i psykologi ved Texas A & M University. Fra første januar 2016 begynner Woods som dekan ved Graduate School ved Marquette University. Woods er en anerkjent spesialist i evaluering og behandling av lidelser i tvangspektrumområdet, som trikotillomani (hårnappingslidelse), hudplukking, og Tourettes syndrom. Han har omfattende forskning bak seg og har publisert mer enn 100 tidsskriftsartikler og bokkapitler om disse og beslektede emner, inkludert to bøker: «Tic Disorders, Trichotillomania and other repetitive Behavior Disorders: A Behavioral Approach to Analysis and Treatment» og «Treating Tourettes Syndrom and Tic Disorders: A Guide for Practitioners». Woods er medlem av Trichotillomania Learning Center's Advisory Board og Tourettes Syndrome Association's Medical Advisory Board.

Bjarne Hansen er psykologspesialist/førstemanuensis ved Institutt for klinisk psykologi ved Universitetet i Bergen/Helse Bergen/NTNU. Med midler fra HelseDirektoratet har Hansen bygget opp team over hele landet for behandling av tvangslidelser (OCD) med eksponeringsterapi. Den kortere og mer intensive behandlingen av OCD har gitt gode resultater og har fått stor oppmerksomhet i inn og utland. Hansen er kjent fra TV3-serien «Psyk forandring». Han er medlem av fagrådet i Norsk Tourettes Forening.

Ebba Wannag er barnelege. Hun har arbeidet i mange år ved Spesialsykehuset for epilepsi i Sandvika. I over 10 år og frem til 2013 var hun ansatt ved NK (nå NevSom). Hun har skrevet artikler, bokkapitler og vært en viktig bidragsyter for diverse retningslinjer/veiledere. Hun har også presentert postere og holdt foredrag om Tourettes syndrom og ADHD.

Kristin A Bakke er barnelege. Hun har erfaring fra ulike generelle barneavdelinger og fra barneavdelingen på Spesialsykehuset for epilepsi. Hun har tidligere jobbet spesielt med problemstillinger som har vært relatert til barneepilepsi, habilitering og barnenevrologi. Hun har også erfaring fra privat næringsliv der hun arbeidet kliniske legemiddelstudier til bruk for legemiddelutvikling. Har vært ansatt som overlege på NevSom fra 1. mars 2014 og arbeider der nå med autisme, ADHD og Tourettes syndrom.

Björn Kadesjö er barnelege og forsker ved Gillbergcentrum, Göteborgs Universitet. Han har i de siste 15 årene arbeidet innefor barnneuropsykiatrien ved Sahlgrenska Universitetssjukhuset i Göteborg, og tidligere innen skolehelsesektoren i Karlstad med spesielt allt av utredningsarbeid av barn med innlærings- og utviklingsvansker. Hans PhD arbeid omhandler skolebarn med ADHD, OCD, autisme og Tourettes syndrom. Kadesjö er forfatter av boken «Barn med konsentrasjonsproblemer». Han har i ti år vært leder av Enhet for barnneuropsykiatri ved Dronning Silvia Barn og ungdomssykehus. Kadesjö er en av de som utviklet kartleggingsinstrumentet Nordisk skjema for utredning av barns utvikling og atferd (5-15; FTF). De siste ti årene har han også vært aktiv i den Svenske Socialstyrelsen med ulike oppdrag rundt barn, eksempelvis ansvarlig for Socialstyrelsens kunnskapsoversikt over ADHD.

Gidske Kvilhaug er pedagog og seniorrådgiver ved Statped sørøst, avdeling for sammensatte lærevansker. Gidske er en engasjerende og motiverende foreleser. Hun har lang erfaring og spesialkompetanse innenfor arbeidet med Tourettes syndrom og komorbide tilstander. Kvilhaug har blant annet skrevet bøkene: «Barn og unge med Tourettes syndrom» og «AD/HD, et verktøy for kartlegging av barn og ungdom» og bidratt i utarbeidelsen av en rekke artikler innenfor emnet.

Knut Bronder er spesialsykepleier og rådgiver ved NevSom. Han har vært ansatt som rådgiver på NK (NevSom) siden 2009. Han har videreutdanning i psykiatrisk sykepleie. Tidligere har Bronder arbeidet ved Blakstad og Dikemark sykehus. Han har vært aktiv som tillitsvalgt i pasientorganisasjonen ADHD Norge siden 1989, og var assisterende generalsekretær 2001-2009. Knut har arbeidet mye med ADHD hos voksne og opp mot politiske myndigheter, helsevesen, fengselsvesen og utdanningssektor. Han var den første leder av AD/HD Global Network.

Aud Mork Bredesen jobber som seniorrådgiver i Statped sørøst innen fagområdet sammensatte lærevansker. Aud er utdannet spesialpedagog og har master med fordypning i psykososiale vansker fra Universitetet i Oslo. Hun er deltaker i den nordiske gruppen for kartleggingsinstrumentet FTF/5-15, dette ett skjema for utredning av barns utvikling og atferd. Ved siden av å ha jobbet i PPT (Pedagogisk psykologisk tjeneste) i mange år har Aud hatt ulike konsulent og veiledningsoppdrag. Aud har mangeårig prosjekterfaring blant annet innen tilstanden Tourettes syndrom (TS) og komorbide tilstander. Dette ulike prosjekter for barn/unge/voksne/pårørende og for fagpersoner. Aud har hatt ulike oppdrag og verv for offentlige helseinstanser og for brukerorganisasjoner. Hun er medlem av Norsk Tourettes Forening sitt fagråd.

KONFERANSEKOMITE: Heidi Enger, seksjonsleder ved Statped sørøst (avdeling for sammensatte lærevansker/SLV), Karin Britta Nilsson, leder ved NevSom og Aud Mork Bredesen, seniorrådgiver ved Statped sørøst (innen avdelingen SLV).

Om konferansen:

30. november til 1. desember 2015.

Med dette samarbeidsprosjektet håper vi å etablere et fast møtested for fagpersoner, forskere og andre interesserte som kan inspirere til fagutvikling, forskning og god klinisk praksis til beste for mennesker med Tourettes syndrom (TS) og komorbide tilstander.

Pris:

Kr. 2.700,- pr person. (Studentpris: 1700,- pr person. Dette for elever ved Høyskole eller Universitet.) Dette inkluderer konferansedeltagelse over to dager, materiell, pausemat, overnatting med middag inkludert diverse underholdning. Drikke til maten dekkes av hver enkelt. Dagspris: kr 1.500,- per person. Dette inkluderer konferansedeltagelse kun en dag inkludert lunsj, materiell og pausemat.

Påmeldingsfrist: 27.11.2015

Elektronisk påmelding <https://kurs.statped.no/>

Skriv inn kursnavn: **Tourettes syndrom – innsikt, muligheter og meningsfull hverdag**. Antallet plasser på denne konferansen er begrenset, og fylles opp fortløpende. Ved ekstra overnatting oppgi at du skal delta på konferansen: **Tourettes syndrom – innsikt, muligheter og meningsfull hverdag** til hotellet og du vil få avtalepris.

Ved spørsmål om konferansen ta kontakt med Aud M Bredesen, pr e-post:

aud.mork.bredesen@statped.no

Sted:

Clarion Hotel & Congress Oslo Airport. Hotellet ligger kun seks minutter unna Oslo Airport Gardermoen (Shuttlebuss 44), og til Oslo sentrum tar det kun 19 minutter fra flyplassen (tog).

Ankomst til hotellet:

Med tog: Flytoget eller NSB til Oslo Lufthavn Gardermoen. Med Buss: Nær- og fjerntrafikk til Oslo Lufthavn Gardermoen. Fra Oslo Lufthavn Gardermoen tar du Shuttlebuss 44 som går fra holdeplass 36 utenfor ankomsthallen. Taxi: Vi anbefaler Øvre Romerike Taxi. Turen koster ca. kr 250,- fra flyplassen. Du finner taxiholdeplass utenfor ankomsthallen.